

ΑΘΗΝΑ 2012

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΕΡΡΕΣ

Ι.Τ.Ε.Π.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
RESEARCH INSTITUTE FOR TOURISM

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η Σ

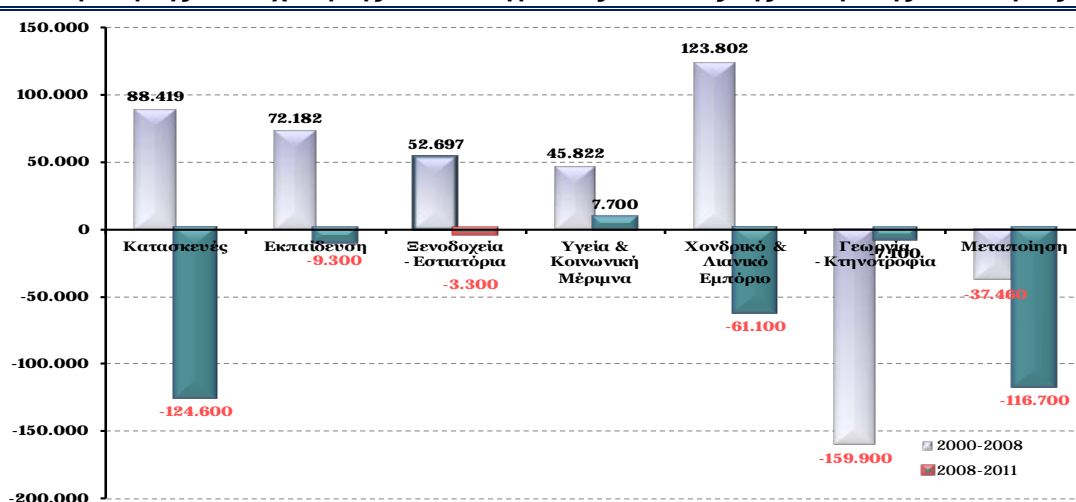
1. Ο ελληνικός τουρισμός παραμένει διεθνώς ανταγωνιστικός και είναι σε θέση να δημιουργεί νέες βιώσιμες θέσεις απασχόλησης.	3
2. Οι ανεπτυγμένες χώρες ενδιαφέρονται για την τουριστική ανάπτυξη λόγω των θετικών επιδράσεων που επιφέρει στην αγορά εργασίας	3
3. Το μέγεθος της απασχόλησης στα ελληνικά ξενοδοχεία.....	4
4. Κατανομή της απασχόλησης.....	6
5. Στα ξενοδοχεία απασχολούνται άτομα που κινδυνεύουν από ανεργία και κοινωνικό αποκλεισμό.....	7
6. Στρατηγικές αύξησης της απασχόλησης	8
7. Κόστος εργασίας στα ελληνικά ξενοδοχεία.....	10
8. Η Ελλάδα επιβάλλει τις υψηλότερες ασφαλιστικές εισφορές.....	12
9. Φορολόγηση της εργασίας	12
10. Προτάσεις.....	15

1. Ο ελληνικός τουρισμός παραμένει διεθνώς ανταγωνιστικός και είναι σε θέση να δημιουργεί νέες βιώσιμες θέσεις απασχόλησης.

Η Ελλάδα διέρχεται μια περίοδο κατά την οποία η κρίση χρέους επέβαλε τη βίαιη περιστολή των δημοσιονομικών δαπανών. Η βαθιά ύφεση αποδιάρθρωσε την αγορά εργασίας. Ανεργία, εργασιακή ανασφάλεια, μείωση εισοδημάτων, κατάρρευση των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων και ταχύτατα επιβαλλόμενες θεσμικές μεταρρυθμίσεις, θέτουν σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή και δοκιμάζουν τις αντοχές του πολιτικού συστήματος. Η ανεργία των νέων έχει υπερβεί κατά πολύ το 50%.

Στην παρούσα συγκυρία είναι πολλαπλά χρήσιμο για τις αρχές να γνωρίζουν με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να τονώσουν την απασχόληση σε ένα από τους ελάχιστους τομείς της οικονομίας που παραμένει ανταγωνιστικός στις διεθνείς αγορές. Άλλωστε μετά το 2000 ο τουρισμός είναι ο μόνος κλάδος του ιδιωτικού τομέα που έχει δημιουργήσει 60.000 νέες θέσεις απασχόλησης, τη στιγμή που σε όλους τους υπολοίπους τομείς, με εξαίρεση το Δημόσιο, η απασχόληση έχει συρρικνωθεί.

Μεταβολή της Απασχόλησης σε Επιλεγμένους Κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. Επεξεργασία ΙΤΕΠ.

2. Οι ανεπτυγμένες χώρες ενδιαφέρονται για την τουριστική ανάπτυξη λόγω των θετικών επιδράσεων που επιφέρει στην αγορά εργασίας

Την εποχή της ψηφιακής οικονομίας και της παγκοσμιοποίησης ο τουρισμός προβάλλει ως ιδανική λύση στα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί στην αγορά εργασίας. Η κάλυψη της τουριστικής ζήτησης προϋποθέτει την απασχόληση μεγάλου αριθμού ανειδίκευτων και περιστασιακά απασχολούμενων. Επομένως η τουριστική βιομηχανία είναι σε θέση να απορροφά κατά διαστήματα τμήμα του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού. Μετά το 1990, αυτοί που ενδιαφέρονται περισσότερο για την προσέλκυση τουριστικών ροών, δεν είναι πλέον οι αναπτυσσόμενες χώρες της περιφέρειας, αλλά τα μητροπολιτικά κέντρα του ανεπτυγμένου κόσμου. Οι κυβερνήσεις και οι τοπικοί φορείς των πλουσιότερων οικονομιών δεν ενδιαφέρονται τόσο για τις συναλλαγματικές εισπράξεις, αλλά για τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στην απασχόληση. Για το λόγο αυτό επιδίδονται σε ένα αγώνα

ανταγωνιστικών επιχορηγήσεων που στοχεύουν στην ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας.

3. Το μέγεθος της απασχόλησης στα ελληνικά ξενοδοχεία

Ο τομέας των ξενοδοχείων και της εστίασης προσφέρει το 4,2% των συνολικών θέσεων εργασίας στην ΕΕ-27, ενώ **το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελλάδα ανέρχεται στο 6,9%.**

Από την ετήσια έρευνα πεδίου που πραγματοποιεί το ΙΤΕΠ στα ελληνικά ξενοδοχεία προέκυψε ότι το Μάιο του 2012 η συνολική απασχόληση ανερχόταν στα 92.100 άτομα και τον Αύγουστο στα 119.990 άτομα. **Σε σχέση με το 2011 η απασχόληση ήταν μειωμένη κατά 2,3% το Μάιο και αυξημένη κατά 0,8% τον Αύγουστο.**

Σε περιφερειακό επίπεδο, καταγράφεται μεγάλη μείωση της απασχόλησης στις περιοχές που φιλοξενούν μεγάλο αριθμό ελλήνων πελατών. Αντίθετα, σημειώνεται αύξηση της απασχόλησης στους παραδοσιακούς προορισμούς που εξυπηρετούν κατά κύριο λόγο αλλοδαπούς πελάτες. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις περιοχές Ηπείρου – Θεσσαλίας με -31,5% το Μάιο και -21,3% τον Αύγουστο. Ακολούθησε η Πελοπόννησος, όπου η απασχόληση συρρικνώθηκε κατά 16% και η Αττική, όπου υπήρξε μείωση κατά 8,2% τον Αύγουστο.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι η απασχόληση στα ξενοδοχεία της Αττικής μειώνεται συνεχώς από το 2008. Η φετινή συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού έρχεται να προστεθεί σε μια αφύσικα υψηλή πτώση της απασχόλησης κατά 19,4% το 2011. Η περσινή πτώση σε μεγάλο βαθμό είχε προκληθεί εξαιτίας του γεγονότος ότι είχαν διακόψει τη λειτουργία τους αρκετές ξενοδοχειακές μονάδες στο κέντρο της πρωτεύουσας.

Η σημαντικότερη άνοδος της απασχόλησης μεταξύ 2011-12 καταγράφεται στην περιφέρεια της Μακεδονίας – Θράκης (+11,4%). Το προηγούμενο έτος είχε καταγραφεί πτώση της απασχόλησης κατά 8,56% στην εν λόγω περιοχή, λόγω των αρνητικών επιδόσεων που είχαν σημειώσει τα ξενοδοχεία της πόλης της Θεσσαλονίκης το 2011. Στην ουσία φέτος η απασχόληση στη συγκεκριμένη περιφέρεια επανήλθε στα επίπεδα του 2010.

Στην Κρήτη και τα Νησιά του Νοτίου Αιγαίου η απασχόληση αυξήθηκε για άλλη μια χρονιά και φέτος. Η περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου είναι η μόνη περιοχή, όπου αυξάνεται διαρκώς η απασχόληση από το 2008 και εντεύθεν. Σε αυτό έχει συμβάλει αποφασιστικά η συνεχής επέκταση του αριθμού και κατ' επέκταση δυναμικού των ξενοδοχείων υψηλών κατηγοριών.

Να σημειωθεί ότι το 2012 το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας αυξήθηκε κατά 3.000 δωμάτια. Τα περισσότερα από αυτά προστέθηκαν στο δυναμικό του Νοτίου Αιγαίου, της Κρήτης και της Μακεδονίας – Θράκης. Χωρίς την πρόσθετη απασχόληση που οφείλεται στη λειτουργία των νέων μονάδων, ο αριθμός των εργαζομένων στα ελληνικά ξενοδοχεία θα είχε συρρικνωθεί κατά 1,3% επιπλέον το Μάιο, ενώ θα εμφάνιζε αρνητικό ορόσημο τον Αύγουστο.

Κατά μέσο όρο στα ελληνικά ξενοδοχεία απασχολούνται 0,27 εργαζόμενοι ανά δωμάτιο. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι κάθε εργαζόμενος εξυπηρετεί 3,7 δωμάτια κατά την περίοδο υψηλής ζήτησης (Αύγουστος). Δεν παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις ούτε διαχρονικά ούτε σε περιφερειακό επίπεδο. Στα ξενοδοχεία πέντε αστέρων η αναλογία στην επικράτεια διαμορφώνεται στο 0,71. Αυτό σημαίνει ότι τα ξενοδοχεία πολυτελείας απασχολούν περίπου 2 εργαζομένους για κάθε τρία δωμάτια.

Εκτίμηση της Συνολικής Απασχόλησης στα Ξενοδοχεία ανά Περιφέρεια και Κατηγορία

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	5****		4****		3***		2**		1*		Σύνολο		Σύνολο		Δ%	
2012												2011		2012/11		
	Μάιος	Αύγου- στος	Μάιος	Αύγου- στος	Μάιος	Αύγου- στος	Μάιος	Αύγου- στος	Μάιος	Αύγου- στος	Μάιος	Αύγου- στος	Μάιος	Αύγου- στος	Μάιος	Αύγου- στος
ΑΤΤΙΚΗ (χωρίς νησιά)	4.916	4.949	2.611	2.720	1.190	1.207	1.213	1.193	306	306	10.236	10.374	11.027	11.298	-7,2%	-8,2%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ (χωρίς Αττική)	289	312	786	1.039	859	1.150	673	1.124	0	105	2.608	3.731	2.750	3.584	-5,2%	4,1%
ΗΠΕΙΡΟΣ-ΘΕΣΣΑΛΙΑ	762	923	955	1.196	852	1.095	946	1.407	271	266	3.786	4.887	5.525	6.207	-31,5%	-21,3%
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	3.765	4.559	3.485	4.516	2.837	3.654	1.849	2.517	741	1.192	12.677	16.438	11.597	14.755	9,3%	11,4%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	3.382	4.377	1.443	1.915	1.286	1.853	961	1.308	76	160	7.148	9.613	8.813	11.448	-18,9%	-16,0%
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	337	401	390	539	627	940	444	836	58	101	1.854	2.818	2.516	3.101	-26,3%	-9,1%
ΚΡΗΤΗ	6.923	8.954	7.488	9.320	3.629	4.252	3.513	4.366	490	679	22.043	27.569	20.453	25.096	7,8%	9,9%
ΚΥΚΛΑΔΕΣ-ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	5.872	7.487	10.255	13.069	3.871	4.778	3.481	4.936	376	584	23.855	30.854	23.060	29.732	3,4%	3,8%
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	1.700	1.995	3.236	4.055	2.709	3.886	2.343	3.519	166	253	10.155	13.707	10.890	13.867	-6,8%	-1,2%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	27.946	33.956	30.650	38.368	17.859	22.815	15.424	21.207	2.483	3.645	94.361	119.992	96.631	119.088	-2,3%	0,8%

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΙΤΕΠ για την πορεία και τις εξελίξεις στα ξενοδοχεία, 2012

4. Κατανομή της απασχόλησης

Ακόμα πιο ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι η απασχόληση προέρχεται κατά κύριο λόγο από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 94% των τουριστικών επιχειρήσεων απασχολεί λιγότερους από 10 εργαζόμενους.

Στην Ελλάδα το 61,6% των ξενοδοχείων που θεωρούνται από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου, απασχολεί λιγότερους από 5 εργαζόμενους και μόνο το 2,4% απασχολεί πάνω από 100 άτομα. Λόγω του μικρού τους μεγέθους, οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις είναι στενά συνδεδεμένες με τον υπόλοιπο οικονομικό ιστό της περιοχής που δραστηριοποιούνται. Εξ αιτίας αυτού, συμβάλλουν στην ευρύτερη δυνατή διάχυση των ωφελειών της τουριστικής ανάπτυξης στις τοπικές κοινωνίες, λειτουργώντας ως βασικός μοχλός περιφερειακής ανάπτυξης. Από την παρούσα μελέτη προκύπτει ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος ενίσχυσης της απασχόλησης στα ξενοδοχεία είναι η αύξηση της φέρουσας ικανότητάς τους.

Κατανομή Απασχολουμένων στα Ελληνικά Ξενοδοχεία

Εργαζόμενοι	Μάιος 2008		Αύγουστος 2008	
	Ποσοστό (%)	Αθροιστική Κατανομή (%)	Ποσοστό (%)	Αθροιστική Κατανομή (%)
1 εργαζόμενος	14,4	14,4	8,8	8,8
2-3 εργαζόμενοι	31,7	46,2	28,7	37,5
4-5 εργαζόμενοι	15,5	61,6	18,6	56,1
6-7 εργαζόμενοι	7,4	69,1	9,4	65,5
8-10 εργαζόμενοι	6,7	75,7	8,1	73,7
11-15 εργαζόμενοι	7,2	82,9	7,4	81,1
16-25 εργαζόμενοι	6,0	88,9	7,1	88,2
26-50 εργαζόμενοι	5,7	94,6	5,6	93,8
51-100 εργαζόμενοι	3,4	98,0	3,8	97,6
101 εργαζόμενοι και πάνω	2,0	100,0	2,4	100,0

Πηγή: Πρωτογενής Έρευνα ΙΤΕΠ στα ξενοδοχεία.

Μέση απασχόληση στα Ξενοδοχεία ανά Κατηγορία

	5*****	4****	3***	2**	1*	Σύνολο
ΣΥΝΟΛΟ						
Μονάδες στο σύνολο της χώρας	333	1.230	2.265	4.291	1.534	9.653
Μέση Απασχόληση/ξενοδοχείο	125,7	37,9	13,6	5,7	3,5	14,9
Απασχόληση ανά δωμάτιο	0,7956	0,4164	0,3060	0,2093	0,2191	0,2763

Πηγή: ΙΤΕΠ, Έρευνα πεδίου στα ξενοδοχεία της Ελλάδας 2011.

5. Στα ξενοδοχεία απασχολούνται άτομα που κινδυνεύουν από ανεργία και κοινωνικό αποκλεισμό

Από τις εμπειρικές έρευνες που καταγράφουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού, αποδεικνύεται ότι η διεθνής τουριστική βιομηχανία προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης στους νέους και τις γυναίκες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας του 2011 το 58% των εργαζομένων στα ελληνικά ξενοδοχεία είναι γυναίκες. Η μεγαλύτερη αναλογία γυναικών καταγράφεται στα ξενοδοχεία των χαμηλότερων κατηγοριών.

Η έντονη εποχικότητα, η ευκολία με την οποία εισέρχονται νέες επιχειρήσεις στον κλάδο, αφού δεν υφίστανται ιδιαίτεροι τεχνολογικοί περιορισμοί, τα σπαστά ωράρια, η απασχόληση κατά τη διάρκεια εορτών και αργιών και η ανάγκη των επιχειρήσεων να χρησιμοποιούν νέα και ευχάριστα πρόσωπα στα πόστα εξυπηρέτησης των πελατών, είναι παράγοντες που αυξάνουν την κινητικότητα των εργαζομένων στον κλάδο.

Απασχόληση Γυναικών στα Ξενοδοχεία ανά Μέγεθος και Περιφέρεια (%)

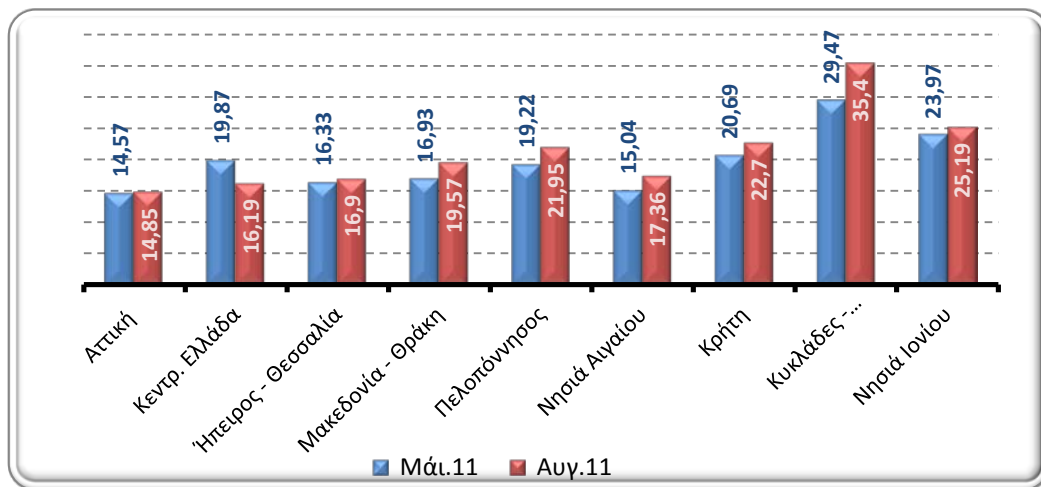
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Οικογενειακό (1-20 δωμ.)		Μικρό (21-50 δωμ.)		Μεσαίο (51-100 δωμ.)		Μεγάλο (>101 δωμ.)		Σύνολο	
	Μάι.11	Αυγ.11	Μάι.11	Αυγ.11	Μάι.11	Αυγ.11	Μάι.11	Αυγ.11	Μάι.11	Αυγ.11
Αττική	73,80	65,48	57,54	53,42	52,02	51,95	46,53	45,87	49,99	48,85
Κεντρ.Ελλάδα (χωρίς Αττική)	63,68	69,50	98,41	70,50	64,38	64,59	50,84	59,79	63,24	67,15
Ήπειρος - Θεσσαλία	66,96	67,88	70,26	65,60	55,23	56,94	45,19	46,10	61,19	61,03
Μακεδονία - Θράκη	65,29	61,01	63,78	66,96	60,09	59,99	54,61	53,19	58,72	58,59
Πελοπόννησος	71,27	72,67	63,92	63,43	63,49	58,08	43,95	46,18	57,48	56,68
Νησιά Αιγαίου	64,80	65,33	64,57	62,74	57,83	58,71	49,82	57,27	59,49	60,48
Κρήτη	77,43	78,22	66,91	67,56	71,42	70,30	56,94	57,72	61,31	61,85
Κυκλάδες - Δωδεκάνησα	69,38	73,66	65,73	64,89	62,60	62,60	54,48	54,73	58,19	58,71
Νησιά Ιονίου	69,23	72,05	62,52	59,85	66,21	65,28	50,58	50,37	55,93	55,58
Σύνολο Χώρας	69,13	70,04	64,65	64,31	62,19	61,71	53,00	53,21	58,01	58,14

Πηγή: ΙΤΕΠ, Έρευνα πεδίου στα ξενοδοχεία της Ελλάδας 2011.

Το 23,5% των εργαζομένων στα ελληνικά ξενοδοχεία το μήνα Αύγουστο και το 21% το Μάιο του 2011, ήταν αλλοδαποί. Όπως και η αναλογία των γυναικών, έτσι και η αναλογία των αλλοδαπών είναι μεγαλύτερη στα ξενοδοχεία των μεσαίων και χαμηλών κατηγοριών. Σε περιφερειακό επίπεδο, η μεγαλύτερη αναλογία αλλοδαπών εργαζομένων καταγράφεται στα ξενοδοχεία του Νοτίου Αιγαίου, με 35,4% τον Αύγουστο και 30% το Μάιο. Η Ελλάδα δεν συγκαταλέγεται στις χώρες με υψηλό ποσοστό απασχόλησης αλλοδαπών στον κλάδο της ξενοδοχίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην Ισπανία οι μετανάστες αποτελούν το 53% των εργαζομένων στον κλάδο και στη Γερμανία το 31,0.

Το 2012 συρρικνώθηκε αισθητά ο αριθμός των αλλοδαπών που εργάζονται στα ελληνικά ξενοδοχεία.

Απασχόληση Αλλοδαπών στα Ξενοδοχεία ανά Περιφέρεια (%)

Πηγή: ΙΤΕΠ, Έρευνα πεδίου στα ξενοδοχεία της Ελλάδας 2011.

Τον Μάιο του 2012 το ποσοστό των αλλοδαπών εργαζομένων περιορίστηκε στο 20,48% και τον Αύγουστο στο 21,42% του συνόλου των απασχολούμενων. Συγκριτικά με το 2011, ο αριθμός των αλλοδαπών εργαζομένων μειώθηκε κατά 7,3% το Μάιο και κατά 8,4% τον Αύγουστο. Η μεγαλύτερη μείωση στην απασχόληση αλλοδαπών καταγράφεται στα ξενοδοχεία της ηπειρωτικής χώρας των μεσαίων κατηγοριών. Αύξηση του ποσοστού εμφανίζεται μόνο στα ξενοδοχεία χαμηλών κατηγοριών του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης. Φαίνεται πως στις τοπικές κοινωνίες λειτουργούν τα αντανakλαστικά της κοινωνικής αλληλεγγύης. Οι ξενοδόχοι στηρίζουν την απασχόληση των νέων που κατάγονται από την περιοχή τους, αψηφώντας την αναγκαιότητα για περιορισμό του λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεών τους.

6. Στρατηγικές αύξησης της απασχόλησης

Από την παρούσα μελέτη προκύπτει ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος ενίσχυσης της απασχόλησης στα ξενοδοχεία **είναι η αύξηση της φέρουσας ικανότητάς τους**. Μια αύξηση του αριθμού των δωματίων κατά 10% αυξάνει την απασχόληση κατά 8,5% περίπου. Η επέκταση του ξενοδοχειακού δυναμικού προϋποθέτει νέες επενδύσεις που κοστίζουν πολύ και ωριμάζουν σε βάθος χρόνου. Επιπλέον μια πολιτική τόνωσης της απασχόλησης που βασίζεται στη μεγέθυνση της φέρουσας ικανότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού, περιορίζεται από την ανάγκη προστασίας των σπάνιων φυσικών πόρων και τη μινιμαλιστική αισθητική του παραθαλάσσιου μετώπου των μικρών νησιών της Ελλάδας. Γι αυτό είναι χρήσιμο να γνωρίζουν οι υπεύθυνοι διαμόρφωσης της τουριστικής πολιτικής και τις εναλλακτικές δυνατότητες αύξησης της απασχόλησης στις υφιστάμενες ξενοδοχειακές μονάδες.

Σημαντική συμβολή στην απασχόληση έχει η τάξη στην οποία ανήκει η μονάδα, γεγονός που αποδεικνύει την ύπαρξη θετικής συσχέτισης μεταξύ της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και της απασχόλησης. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η ποιοτική αναβάθμιση του υφιστάμενου ξενοδοχειακού δυναμικού μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση του αριθμού των εργαζομένων, χωρίς να απαιτείται η κατασκευή νέων κτιριακών εγκαταστάσεων.

Η λειτουργία εστιατορίων εντός της ξενοδοχειακής μονάδας αυξάνει σημαντικά την απασχόληση. Όμως, είναι πολύ πιθανό να χάνεται αντίστοιχος αριθμός θέσεων εργασίας σε επιχειρήσεις εστίασης που λειτουργούν στην ίδια περιοχή, εκτός των ξενοδοχείων.

Αύξηση της τιμής διάθεσης των δωματίων (ARR) κατά 10%, επιφέρει άνοδο της συνολικής απασχόλησης κατά 3,7%, ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία ανήκει και την περιοχή εγκατάστασης του ξενοδοχείου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαπίστωση που προκύπτει από τα υποδείγματα χωρίς σταθερές επιδράσεις (fixed effects) και αποδεικνύει ότι η ελαστικότητα της τιμής διάθεσης των δωματίων είναι υψηλότερη από την ελαστικότητα της τάξης στην οποία ανήκει η μονάδα (0,17). Δηλαδή, μια επιχείρηση που κατορθώνει να πουλά ακριβότερα, τείνει να απασχολεί περισσότερους εργαζόμενους συγκριτικά με κάποια άλλη που ενδέχεται να ανήκει σε υψηλότερη τάξη αστέρων, αλλά πωλεί φθηνότερα τα δωμάτιά της. Η ερμηνεία αυτής της τάσης είναι διττή. Οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν περισσότερους εργαζομένους ανά δωμάτιο, προσφέρουν κατά πάσα πιθανότητα ποιοτικότερες υπηρεσίες και γι' αυτό μπορούν να διαθέσουν ακριβότερα το προϊόν τους. Όμως θα μπορούσε να ισχύει και το αντίστροφο. Δηλαδή, οι επιχειρήσεις που δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν οικονομίες κλίμακας ώστε να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, χρησιμοποιούν περισσότερους εργαζομένους ανά δωμάτιο. Το αυξημένο λειτουργικό κόστος δεν τους επιτρέπει να διαθέσουν το προϊόν τους σε χαμηλές τιμές, γεγονός που επιδρά αρνητικά στις πληρότητες. Ίσως αυτό να ερμηνεύει τις υψηλότερες πληρότητες που επιτυγχάνουν οι μονάδες υψηλότερης τάξης που πωλούν φθηνότερα τα δωμάτιά τους. **Τελικά αποδεικνύεται ότι οι υψηλότερες τιμές αντανakλούν ένα ανώτερο επίπεδο ποιότητας και αποτελούν το πιο αποτελεσματικό εργαλείο αύξησης της απασχόλησης στο υφιστάμενο ξενοδοχειακό δυναμικό.** Επομένως, οι κρατικές αρχές θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη βελτίωση της τιμολογιακής πολιτικής, αντί να προτρέπουν τις επιχειρήσεις να μειώσουν τις τιμές τους ως το μοναδικό μέσο αποκατάστασης της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Διαπιστώνεται ότι η συνεχής λειτουργία των μονάδων συμβάλλει θετικά στην απασχόληση, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στην Αθήνα.

Η ελαστικότητα της απασχόλησης ως προς την πληρότητα της μονάδας (OR) βρέθηκε πολύ χαμηλή (0,17). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι σχετικές αυξομειώσεις στις πληρότητες δεν επιφέρουν μεγάλες μεταβολές στην απασχόληση. Οι περισσότερες ξενοδοχειακές μονάδες λειτουργούν με το ελάχιστο δυνατό προσωπικό και γι' αυτό δυσκολεύονται να το περιορίσουν περαιτέρω σε περιόδους που εμφανίζεται περιστασιακή μείωση της πληρότητας. Η εναλλακτική επιλογή τους είναι η αναστολή της λειτουργίας της επιχείρησης. Αν πρόκειται για εποχικά λειτουργούσα επιχείρηση, κλείνει για τη συγκεκριμένη περίοδο και απολύει όλο το προσωπικό.

Οι μικρότερες μονάδες της ίδιας τάξης συμβάλλουν αναλογικά περισσότερο στην απασχόληση. Αν τίθεται ως πρωταρχικός στόχος η αύξηση της απασχόλησης, θα πρέπει να

επιχορηγείται κατά προτεραιότητα η δημιουργία σχετικά μικρών πολυτελών μονάδων. Στην περίπτωση που βασικός στόχος είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου, τότε θα πρέπει να προτάσσεται η κατασκευή μεγάλων μονάδων που μπορούν να εκμεταλλευτούν οικονομίες κλίμακας και κατά συνέπεια να περιορίσουν το λειτουργικό κόστος ανά δωμάτιο.

Η ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την προσπάθεια που καταβάλλουν οι εργαζόμενοι. Οι ξενοδόχοι των ανεπτυγμένων χωρών που θέλουν να επιβιώσουν στον παγκόσμιο ανταγωνισμό, οφείλουν να αντιμετωπίζουν τα στελέχη της επιχείρησης τους και όλους όσους έρχονται σε άμεση επαφή με τον πελάτη, ως πολύτιμους συνεργάτες και όχι ως αναλώσιμους εργάτες. **Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει υιοθετήσει ένα αναπτυξιακό μοντέλο που δίνει έμφαση στην ποιότητα και όχι στην προσέλκυση περισσότερων πελατών μέσω της συνεχούς μείωσης των τιμών.** Επομένως, ο κλάδος χρειάζεται καλοπληρωμένους εργαζόμενους για να είναι αφοσιωμένοι στο στόχο της ποιοτικής εξυπηρέτησης των πελατών και παράλληλα ένα φορολογικό περιβάλλον που θα διασφαλίζει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προορισμών. Γι' αυτό προτείνονται μέτρα περιορισμού του μη μισθολογικού κόστους, της γραφειοκρατίας που επιβαρύνει αναίτια τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και δραστικός περιορισμός της φορολογικής επιβάρυνσης του τουριστικού προϊόντος, μέσω της μείωσης των έμμεσων φόρων, όπως είναι ο ΦΠΑ και τα τέλη που επιβαρύνουν τα ξενοδοχεία.

7. Κόστος εργασίας στα ελληνικά ξενοδοχεία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ετήσιας έρευνας πεδίου που πραγματοποιεί το ΙΤΕΠ (2011), το συνολικό κόστος εργασίας στο οποίο περιλαμβάνονται πάσης φύσεως αμοιβές και ασφαλιστικές εισφορές, απορροφά το 36,7% των εσόδων των ελληνικών ξενοδοχείων. Στα ξενοδοχεία συνεχούς λειτουργίας η αναλογία διαμορφώνεται στο 38,8%, ενώ στις μονάδες εποχικής λειτουργίας είναι 34,4%.

Μέσο Κόστος Εργασίας στα Ξενοδοχεία 2010

ως προς την περιοχή ανά μέγεθος (%)

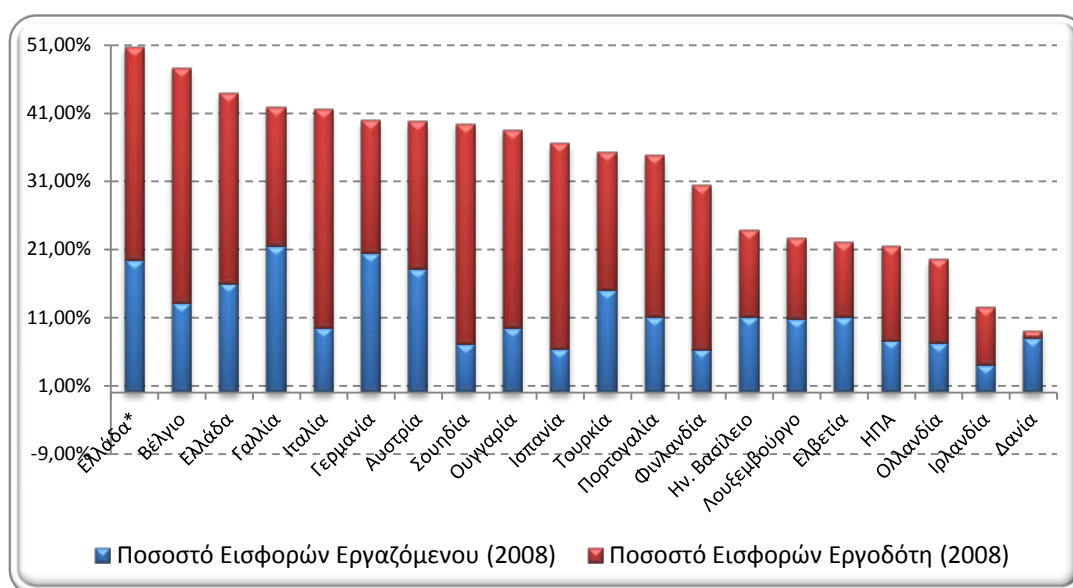
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Οικογενειακό (1-20 δωμάτια)	Μικρό (21-50 δωμάτια)	Μεσαίο (51-100 δωμάτια)	Μεγάλο (> 101 δωμάτια)	Μ.Ο.
Αττική	39,3%	42,1%	46,9%	50,1%	45,0%
Κεντρική Ελλάδα (χωρίς Αττική)	31,5%	27,8%	52,4%	44,4%	32,8%
Ήπειρος - Θεσσαλία	25,2%	28,9%	48,0%	54,1%	31,6%
Μακεδονία - Θράκη	31,5%	37,3%	51,6%	44,2%	40,4%
Πελοπόννησος	31,5%	32,8%	40,1%	51,6%	35,9%
Νησιά Αιγαίου	24,7%	38,9%	40,2%	50,2%	36,6%
Κρήτη	34,7%	35,1%	37,4%	37,5%	36,3%
Κυκλάδες - Δωδεκάνησα	34,3%	28,6%	33,1%	39,7%	33,2%
Νησιά Ιονίου	34,2%	34,8%	30,6%	39,7%	35,3%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	31,6%	34,2%	41,5%	42,2%	36,7%

Πηγή: ΙΤΕΠ, Έρευνα πεδίου στα ξενοδοχεία της Ελλάδας 2011.

8. Η Ελλάδα επιβάλλει τις υψηλότερες ασφαλιστικές εισφορές

Στην Ελλάδα οι συνολικές ασφαλιστικές εισφορές ανέρχονται στο 44,06%. Όμως, εκτός από αυτόν τον συντελεστή, η χώρα μας επιβάλλει διαφορετικούς συντελεστές εισφορών για μεγάλο αριθμό επαγγελμάτων που χαρακτηρίζονται βαρέα και ανθυγιεινά. Έτσι, ενώ με βάση το γενικό ασφαλιστικό συντελεστή η Ελλάδα είναι δεύτερη μετά το Βέλγιο (47,62%), όταν συνεκτιμώνται και οι λοιποί ασφαλιστικοί συντελεστές, παρουσιάζει το υψηλότερο ονομαστικό ποσοστό ασφαλιστικών εισφορών ανάμεσα σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ.

Συνολικό ποσοστό ασφαλιστικών εισφορών (2008)

Πηγή: ΟΟΣΑ.

9. Φορολόγηση της εργασίας

Αυτή την περίοδο η Ελλάδα πιέζεται να αυξήσει τα φορολογικά της έσοδα στα μέσα επίπεδα των χωρών της Ευρωζώνης. Όμως, στην περίπτωση της Ελλάδας, η διάρθρωση των οικονομικών μεγεθών που συνιστούν τη φορολογική βάση είναι τέτοια που δεν επιτρέπει την επίτευξη αυτού του στόχου χωρίς τον κίνδυνο μιας συστημικής κατάρρευσης των πιο παραγωγικών κλάδων της οικονομίας μας.

Το 2010 η Ελλάδα εισέπραξε σε φόρους το 33,2% του ΑΕΠ της, όταν ο μέσος όρος στις χώρες της Ευρωζώνης ανερχόταν σε 40,9% (Eurostat – 2013).

Οι εισπράξεις από φόρους εισοδήματος και περιουσίας υστέρησαν κατά 3,7% του ΑΕΠ σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (ΕΑ-17) και οι εισπράξεις από φόρους κατανάλωσης κατά 0,6% του ΑΕΠ.

Τα δημόσια έσοδα εμφανίζουν υστέρηση και από τις τρεις κύριες πηγές άντλησης φόρων.

Κύριες κατηγορίες φορολογικών εσόδων στις χώρες της EU-27
(% ΑΕΠ)

Κατηγορία φόρων	2001	2006	2009	2010	2011
Φόροι κατανάλωσης	12,9	13,2	12,7	13,6	13,1
Φόροι εισοδήματος και περιουσίας	13,4	13,4	12,4	12,4	12,6
Ασφαλιστικές εισφορές	13,8	13,5	14,1	13,9	13,9
Σύνολο	40,1	40,1	39,2	39,4	39,6

Πηγή: Eurostat (online data code: gov-a-main).

Κύριες κατηγορίες φορολογικών εσόδων το 2010 σε επιλεγμένες χώρες της ΕΕ και την Ευρωζώνη
(% ΑΕΠ)

Κατηγορία φόρων	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Ισπανία	Γερμανία
Φόροι κατανάλωσης	12,9	12,3	10,6	11,4
Φόροι εισοδήματος και περιουσίας	11,6	7,9	9,5	11,0
Ασφαλιστικές εισφορές	14,4	10,9	12,3	15,8
Σύνολο	40,9	33,2	32,9	39,5

Πηγή: Eurostat (Tax revenue statistics).

Ενώ η χώρα μας, ακόμα και για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, εφαρμόζει ακραίες πολιτικές που ευνοούν την αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές σε βάρος των φόρων εισοδήματος, εμφανίζει πολύ μεγάλη υστέρηση φορολογικών εσόδων έναντι του κοινοτικού μέσου όρου, στην κατηγορία των ασφαλιστικών εισφορών.

Οι λόγοι που ερμηνεύουν τη χαμηλή παραγωγή ασφαλιστρών στη χώρα μας θα πρέπει να αναζητηθούν στη δομή του παραγωγικού ιστού της ελληνικής οικονομίας:

- Η Ελλάδα διαθέτει το μεγαλύτερο αριθμό αυτοαπασχολούμενων.
- Διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων στη γεωργία.
- Έχει το μεγαλύτερο ποσοστό συμβοηθούμενων μελών σε οικογενειακές επιχειρήσεις.
- Έχει το μεγαλύτερο ποσοστό **αέργων** (υψηλό ποσοστό **ανεργίας**, από τα μικρότερα ποσοστά **γυναικείας** απασχόλησης και από τα μεγαλύτερα ποσοστά **συνταξιούχων**).
- Αναλογικά δίνει τις περισσότερες αναπηρικές συντάξεις.
- Κατάχρηση του θεσμού της πρόωρης συνταξιοδότησης.
- Η διάρθρωση της παραγωγικής βάσης ευνοεί την εισφοροδιαφυγή
- Εποχική απασχόληση σε πολλούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Σε ότι αφορά στο ποσοστό των ατόμων ηλικίας 55-64 που εξακολουθούν να εργάζονται, στην Ελλάδα ανέρχεται στο 39,4%, στην Ισπανία στο 44,5% και στη Γερμανία στο 59,9%.

Είναι αξιοσημείωτο ότι το 2001 η Ελλάδα είχε μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα από τη Γερμανία (37,9%) και από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (35%).

Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 55-64 ετών

Χώρα/Περιφέρεια	2001	2006	2011
ΕΕ-27	37,7	43,5	47,4
Ευρωζώνη	35,0	41,6	47,1
Ελλάδα	38,2	42,3	39,4
Ισπανία	39,2	44,1	44,5
Γερμανία	37,9	48,1	59,9

Πηγή: Eurostat.

Παρά τα χαμηλά δημόσια έσοδα, η ονομαστική φορολογική επιβάρυνση των εισοδημάτων από εργασία στην Ελλάδα, υπερβαίνει το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Το 2008 διαμορφώθηκε στο 42,4% επί των ετήσιων αμοιβών ενός εργαζόμενου χωρίς σύζυγο και παιδιά με εισόδημα ίσο με το μέσο όρο της χώρας. Οι άμεσοι ανταγωνιστές μας στο χώρο του τουρισμού επιβαρύνουν την εργασία με χαμηλότερους φόρους. Στην Πορτογαλία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 37,6%, στην Ισπανία 37,8% και στην Τουρκία 39,7%.

Σήμερα οι χώρες ανταγωνίζονται και στα φορολογικά συστήματα με στόχο την ελάφρυνση του κόστους παραγωγής, προκειμένου να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα των εθνικών τους οικονομιών. Στην Ελλάδα οι ασφαλιστικές εισφορές αντιστοιχούν στο 81,1% της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας. Πρόκειται για την υψηλότερη αναλογία ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ μετά την Πολωνία. Αντίθετα, είναι χαμηλότερο το ποσοστό της άμεσης φορολόγησης των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία.

Κατανομή μεταξύ φόρου εισοδήματος και ασφαλιστικών εισφορών.

ΧΩΡΕΣ	Συνολική επιβάρυνση	Φόρος εισοδήματος	Εισφορές εργαζόμενου	Εργοδοτικές εισφορές	% Φόρου εισοδήματος	% Εισφορών εργ/νου	% Εργοδοτικών εισφορών
Αυστρία	48,8	12,3	14,0	22,5	25,20	28,69	46,11
Δανία	41,2	30,1	10,5	0,5	73,06	25,49	1,21
Γερμανία	52,0	18,6	17,2	16,2	35,77	33,08	31,15
Ελλάδα	42,4	8,0	12,5	21,9	18,87	29,48	51,65
Ιταλία	46,5	15,0	7,2	24,3	32,26	15,48	52,26
Πορτογαλία	37,6	9,6	8,9	19,2	25,53	23,67	51,06
Ισπανία	37,8	9,7	4,9	23,2	25,66	12,96	61,38
Τουρκία	39,7	10,4	12,5	16,8	26,20	31,49	42,32

Σημείωση: Αναφέρεται στη φορολογική επιβάρυνση εργαζόμενου χωρίς σύζυγο και παιδιά με ετήσιο εισόδημα ίσο με το μέσο όρο των απολαβών από μισθωτή εργασία στη χώρα αναφοράς

Πηγή : ΟΟΣΑ

10. Προτάσεις

1. Θα πρέπει να επιδιωχθεί ο περιορισμός της εισφοροδιαφυγής που δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των ελληνικών επιχειρήσεων. Η ανασφάλιστη εργασία είναι η πιο ακραία μορφή ευελιξίας.
2. Αν καταστεί αναγκαία η αύξηση των εσόδων από τη φορολόγηση της εργασίας, όπως ζητούν ορισμένοι, αυτό δεν μπορεί να προέλθει από αύξηση στις ασφαλιστικές εισφορές. Το σύνολο των πρόσθετων πόρων πρέπει να εξευρεθεί από την αύξηση της άμεσης φορολογίας των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία. Η Ελλάδα επιβάλλει τις υψηλότερες ασφαλιστικές εισφορές. Αντίθετα, έχει μια από τις χαμηλότερες αναλογίες φόρου εισοδήματος έναντι των ασφαλιστικών εισφορών, στη συνολική επιβάρυνση των εισοδημάτων από εργασία.
3. Προς την ίδια κατεύθυνση θα συνέβαλλε και η υιοθέτηση του γερμανικού μοντέλου στον επιμερισμό των ασφαλιστικών εισφορών μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου.
4. Η εμπειρία έχει δείξει ότι οι άνεργοι των μεγαλύτερων ηλικιών δεν μπορούν να βρουν εύκολα εργασία στις τουριστικές επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, οι ηλικιακές ομάδες πλησίον της σύνταξης πρέπει να τεθούν υπό την προστασία του συστήματος ασφάλισης της εργασίας. Μια λύση θα ήταν να επιδοτούνται οι ασφαλιστικές τους εισφορές από το ΛΑΕΚ. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στην Ελλάδα ο θεσμός της μερικής σύνταξης με παράλληλη απασχόληση. Δηλαδή, οι ξενοδοχοϋπάλληλοι θα μπορούσαν μετά τα 55 να λαμβάνουν μειωμένη σύνταξη μέχρι το 65ο έτος, υπό την προϋπόθεση ότι θα εργάζονται τους τρεις ή τέσσερις μήνες αιχμής σε τουριστικές επιχειρήσεις, εξακολουθώντας να καταβάλλουν εισφορές που αντιστοιχούν στο βασικό μισθό της ΕΣΣΕ. Για το συγκεκριμένο διάστημα θα πρέπει να αναστέλλεται η καταβολή της σύνταξης. (Βλ. σουηδικό μοντέλο, στο Βιβλίο).
5. Θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στους ιδιοκτήτες των μικρών εποχικών μονάδων και τους αυτοαπασχολούμενους στο χώρο του τουρισμού, να αποφασίζουν αν θα πληρώνουν το σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών προς τον ΟΑΕΕ ή αν θα πληρώνουν τις 4 από τις 6 ετήσιες δόσεις. Όσοι επιλέγουν να πληρώνουν χαμηλότερες εισφορές, θα πρέπει να ασφαλιστούν για περισσότερα χρόνια, μέχρι τη συνταξιοδότησή τους με πλήρεις αποδοχές. Με αυτό τον τρόπο, θα ανακουφιστούν πολλοί μικροί επιχειρηματίες του κλάδου σε περιόδους οικονομικής δυσπραγίας, χωρίς να αυξηθεί το αναλογιστικό έλλειμμα του ΟΑΕΕ .
6. Η απλοποίηση της ασφαλιστικής νομοθεσίας, θα επιφέρει μείωση του κόστους συμμόρφωσης των επιχειρήσεων.